

בדין שני תינוקות למול, קלו ע"א

- א. משנה. מי שחיו לו שני תינוקות, אחד למול אחד אחר השבת ואחד למול בשבת. ושכח, ומל את של אחד אחר השבת בשבת – חייב. אחד למול בערב שבת, ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר.
- ב. גמרא. רב הונא מתני חייב רב יהודה מתני פטור. רב הונא מתני חייב – דתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע על מי שחיו לו שני תינוקות, אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת, ושכח ומל את של אחד אחר השבת בשבת – שחזא חייב. על מה נחלקו – על מי שחיו לו שני תינוקות, אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת, ושכח ומל את של אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת. שרבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר. ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים. רבי אליעזר סבר: כעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד – מיחייב, חכא נמי – לא שנא. – ורבי יהושע; התם – דלאו מצוה, חכא – מצוה.
- ג. רב יהודה מתני. פטור – דתניא, אמר רבי מאיר: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על מי שחיו לו שני תינוקות אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת – שחזא פטור. על מה נחלקו – על מי שחיו לו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחד אחר השבת בשבת. שרבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר. ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים. רבי אליעזר סבר: כעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד, וכי עביד – מיחייב, חכא נמי – לא שנא. – ורבי יהושע: התם – לא טריד מצוה, חכא – טריד מצוה.
- ד. תני רבי חייא, אומר היה רבי מאיר: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על מי שחיו לו שני תינוקות אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת – שחזא חייב. על מה נחלקו – על מי שחיו לו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת. ושכח ומל את של אחד אחר השבת מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. השתא, רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה – פוטר, רישא דקא עביד מצוה מחייב? – אמרי דבי רבי ינאי: רישא – כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת, דלא ניתנה שבת לידחות. סיפא – ניתנה שבת לידחות. אמר ליה רב אשי לרב כהנא: רישא נמי, ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא! – להאי גברא מיהא לא איתיהיב.

בהעמדת המחלוקת של התנאים המוקדמים, רבי אליעזר ורבי יהושע, נחלקו התנאים המאוחרים: רבי שמעון בן אלעזר ורבי מאיר. שוב נחלקו אמוראים בשיטת רבי מאיר עצמה. שה"כ שלוש המדות למחלוקת נאמרו בסוגיא:

היו לו שתי תינוקות, וטעה ומל בשבת את שלא בזמנו

	אחד למול בשבת ואחד בע"ש	אחד למול בשבת ואחד אחר השבת
רשב"א	מחלוקת ר"א ור"י	חייב
ר"מ	פטור	מחלוקת ר"א ור"י
ר"מ אליבא דר"ח	חייב	מחלוקת ר"א ור"י

יש לעמוד על הבדל חשוב בין היחס שבין השורה העליונה לאמצעית לבין זה שבין האמצעית לתחתונה.

בשתי השורות העליונות נחלקו רשב"א ור"מ היכן למקם את המחלוקת, אך יש הסכמה ביניהם על היחס שבין הטורים: לפי שניהם המקרה שבטור הימני קל יותר, שהרי בסופו של דבר גם אחר שטעה עשה מצוה. דווקא מהסכמה זו נובע החילוק השני ביניהם, דהיינו על המקרה שבו לא נחלקו התנאים הקדומים: לרשב"א במקרה שהם לא נחלקו (טור שמאל) לכו"ע חייב, ואילו לר"מ במקרה שבו הם לא נחלקו (טור ימין) לכו"ע פטור.

[תופעה זו נפוצה בש"ס: כשיש מחלוקת מאוחרת היכן למקם מחלוקת קדומה, אם במקרה א או במקרה ב, ויש הסכמה שמקרה א חמור ממקרה ב, הרי שמשתי אלו נגזרת מחלוקת שלישית במקרה עליו לא נחלקו].

לעומת זאת בשתי השורות התחתונות, שם נחלקו בשיטת ר"מ עצמה, המצב הפוך: יש הסכמה היכן למקם את המחלוקת (טור שמאלי), אך אין הסכמה על היחס בין הטורים: לפי המ"ד בשורה האמצעית הטור הימני קל יותר, ולכן לכו"ע פטור, ואילו לפי ר"ח הטור הימני חמור יותר (שלא ניתנה שבת לידחות), ולכו"ע חייב.

בהסבר החילוק נראה לומר כך: במחלוקת ר"א ור"י עברה מסורת שהם נחלקו במקרה אחד ולא בשני, ומכאן מחלוקת התנאים המאוחרים היכן למקם את המחלוקת, אם בטור הימני או השמאלי. אמנם אין צורך להניח שיש מחלוקת גם על היחס בין הטורים, וניתן להניח שלכו"ע הטור הימני חמור יותר.

לעומת זאת בשיטת ר"מ עברה מסורת שהתנאים המוקדמים נחלקו בטור השמאלי, אך נחלקו בדור מאוחר יותר בדעתו לגבי הטור הימני, אם לכו"ע חייב או פטור. כאן חייבים לומר שהשיטות חלוקות ביחס בין הטורים, מה חמור יותר ומה קל יותר.